

Nr 67

Av herr Nordgren m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. m.

I dagens samhälle ställs allt större krav på effektivitet i produktionskedjans olika led. Dessa krav gäller icke enbart kvalitet, råvarutillförsel, maskiner för förädling, vidaredistribution etc. utan kraven gäller i ännu högre grad de mänskliga faktorerna inom produktionen. Det är därför nödvändigt att alla möjligheter att ge en tillfredsställande och kvalificerad yrkesutbildning tillvaratages. Dessa krav på god yrkesutbildning, vilken bidrar till en effektiv produktion, skärps när avtal slutits om European Free Trade Area. Ovan anförda skäl kan läggas till den mångfald av motiveringar, som i olika sammanhang andragits, när krav framförts beträffande intensifierade statliga åtgärder på yrkesutbildningsområdet. Här kan också erinras om att utbildad arbetskraft alltid är lättare att placera än outbildad. Detta gäller alldeles speciellt under arbetslöshetskriser.

En kvalificerad yrkesutbildning kan tillgodoses antingen genom utbildning i yrkesskola eller genom planmässig utbildning inom näringslivet. Båda systemen har sina fördelar. En av det allmänna ordnad skolmässig yrkesutbildning möjliggör att utbildningsnormerna kan bli likartade för hela landet. Denna utbildning av skolmässig natur innebär dock att eleven icke får den kontakt med produktionen som är önskvärd.

Vid yrkesutbildning inom näringslivet kan utbildningsformerna icke bli helt likartade. De olika företagens verkstadsutrustning, produktion etc. är alltför olikartad. Vissa normer för utbildningen måste dock fastställas, och genom att anknyta bidragslämnandet till uppfyllandet av dylika normer, utbildningsplaner, kan denna ojämnhet i hög grad elimineras. En fördel vid yrkesutbildning i näringslivet är den nära kontakt med produktionen som lärlingen, eleven, får. Han går icke enbart i en skola utan är samtidigt en kugge i produktionen. Från företagarkåll har i olika sammanhang dokumenterats att lärlingar utbildade inom näringslivet snabbare anpassar sig till produktionen.

Som ytterligare skäl för yrkesutbildning inom näringslivet kan anföras, att lärlingen under denna utbildning av hantverksmästaren under hela utbildningstiden erhåller avtalsenlig lön. Detta innebär att lärlingen försörjer sig själv under utbildningen.

Enligt gällande bestämmelser för utbildning av lärling hos hantverks-

mästare utgår statsbidrag dels i form av ett grundbidrag, dels därutöver i vissa fall i form av ett tillägg, s. k. kurstillägg. Grundbidraget utgår med 1 500 kr. för en lärling med minst 3-årig utbildning. Kurstillägget utgår med 1 000 kr. om företagaren låter lärlingen under ordinarie arbetstid med bibehållen lön deltaga i teoriundervisning under minst 320 timmar vid en yrkesskola, som står under överstyrelsens för yrkesundervisning inseende. Bidraget utbetalas icke förrän de av överstyrelsen för yrkesutbildning förordnade lärlingsombuden styrkt, att utbildningen bedrivs ändamålsenligt.

Till främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare föreslås i statsverkspropositionen oförändrat belopp med 1 690 000 kr.

Som jämförelse nämnes, att samtidigt föreslås en ökning av bidragen för centrala och lokala yrkesskolor med tillsammans cirka 28 500 000 kr. och bidraget till byggnadsarbeten vid yrkesskolor, vilket även innefattar den första uppsättningen av stadigvarande undervisningsmateriel, med 7 000 000 kr. Trots denna kraftiga expansion av utgifterna inom det statligt understödda yrkesskolväsendet motsvarar utbyggnaden ej på långt när den erforderliga kapaciteten. Detta faktum understryker ytterligare nödvändigheten av att näringslivets resurser på yrkesutbildningsområdet tillvaratages.

Utbildning vid en central verkstadsskola kostar det allmänna med en försiktig beräkning minst 5 000 kr. per år, vartill kommer samhällets kostnader för investering i verkstadslokaler, maskiner o. d. En normal investering per lärlingsplats vid en central verkstadsskola uppgår i dag till, likaledes mycket försiktigt beräknat, mellan 20 000 och 30 000 kr. inklusive maskinutrustning. Om man beräknar ett genomsnitt för varje plats efter 25 000 kr. och en räntefot på 4 %, innebär detta att kostnaden för elever vid verkstadsskola är ytterligare 1 000 kr. förutom de rörliga ovannämnda kostnaderna.

En jämförelse mellan dessa 1 500 eller i undantagsfall 2 500 kr., som en hantverksmästare erhåller för en fullständig yrkesutbildning på 3 à 4 år, och kostnaden för en utbildning vid en yrkesskola visar hur mycket dyrare denna senare utbildningsform är för det allmänna, d. v. s. närmare tio gånger så mycket som för utbildningen hos hantverksmästare. Därtill kommer att staten icke, när det gäller utbildning hos hantverksmästare, på något sätt behöver binda kapital i verkstadsutrustning m. m., eftersom hantverksmästarens egna anläggningar står till förfogande.

De statsbidrag, som utgår till hantverksmästare på 1 500 + ev. 1 000 kr., är för låga och täcker inte på något sätt de kostnader som hantverksmästaren åsamkas för utbildningen. De bidragsrum, som tidigare stått till förfogande för utbildning hos hantverksmästare, har med undantag för budgetåret 1958/59 tagits helt i anspråk. Under nämnda budgetår uppgick antalet beviljade bidrag till endast 733 mot 900 möjliga. En viss förklaring kan vara det konjunkturelläge, som då rådde, ävensom eftersläpningen i fråga om bidragsbeviljandet.

Disproportionen mellan dessa båda bidragsformer är uppenbar. Det är viktigt att utbildningen hos hantverksmästare, denna ur statens synpunkt ekonomiskt fördelaktiga skolform, utnyttjas i största utsträckning. Ytterligare understryks den samhällsekonomiska betydelsen av att i utbildnings-syfte tillvarataga den stora fond av yrkeskunnande som finns inom hantverket och den mindre industrien.

Ett minskat intresse inom hantverket för yrkesutbildningen skulle på längre sikt medföra uppenbara olägenheter för samhället. Vi anser det därför nödvändigt att genom höjning av bidragsbeloppens storlek öka intresset för denna för staten billiga utbildningsform.

Tidigare motioner i denna fråga har bl. a. bemötts av uttalanden, att det icke är nödvändigt höja de till hantverksmästaren utgående bidragen, eftersom samtliga bidragsrum ändå tagits i anspråk. Denna argumentation är icke längre hållbar, då, som ovan anförts, här inträffat en förändring. För att åstadkomma en ökad rekrytering hos hantverksmästare är det nödvändigt höja bidragens storlek.

Vi får därför hemställa,

att riksdagen måtte

dels besluta att hantverksmästare, som åtar sig utbildning av lärlingar, erhåller ett statsbidrag å 2 000 kr. för en fullständig utbildning om minst 3 år samt ett kurstillägg å 1 200 kr., därest lärlingen bereds möjlighet att under betald arbetstid genomgå teoretisk utbildning,

dels besluta att det ökade bidrag, som detta föranleder utöver det redan anslagna beloppet av 1 690 000 kr. till Främjande av lärlingsutbildning hos hantverksmästare m. fl., måtte täckas genom ianspråktagande av medel ur Femte huvudtiteln: För arbetslöshetens bekämpande.

Stockholm den 21 januari 1960

Hans Nordgren

Tage Magnusson
i Borås

Eric Nilsson
i Svalöv

Dag Edlund